

STATIONSROMAN(TIEK).

Het station van Oostende - nà het station van Aalst (1976) en dat van Ninove (1977) - is op zijn beurt het dankbaar onderwerp geworden voor een nieuw hoofdstuk van de stationsroman, getiteld : moderniseren is afbreken.

Het inzetten van de "voorlopige beschermingsprocedure", zoals nu ook voor Oostende is gebeurd, blijkt alvast geen garantie op een minder agressieve toekomst. In dit verband, wezen Aalst en Ninove vermeld, die zich slechts in (ministerieel) extremis van de slooping konden redden. "Voorlopig beschermd", waren de sloopingswerken aan het Ninoofse station al een dag bezig. Een nuttige geschiedenis.

Oostende mag kiezen tussen "afbreken" en/of "verschuiven". Een stationsroman dus. En zoals in dit genre gebruikelijk is : vervelend, en met een voorspelbaar slot.

A. Het zeestation "Oostende Kaai" zal ondertussen 65 jaar worden. In mei 1910 werden de werken gestart door aannemer WITTEBORT Gebr. (Sint-Gilles Brussel), naar de plannen van de ingenieur-architecten OTTEN en SEULEN.

Hun evenwel 20ste eeuws academisch project, verwijst ondubbelzinnig naar de "Oostende Belle Epoque" : een historisch-klassieke filosofie, door dito bouwstijlen gestalte gegeven. Deze "réveil" en haar architectuur naar waarde schatten, vergt enige documentatie. Naar de bron dus ! Geïnspireerd op Frans barok classicisme, bevat "Oostende-Kaai" reminiscenties aan het werk van de 17de eeuwse Franse architect François MANSART (1598-1666).

Zowel in zijn Parijse landhuizen en "hôtels" (autonoom herenhuis, cfr. "Hôtel de la Vrillière", ca 1635) als in de bekende "Orléans-vleugel" van het Loirse Blois-kasteel (1635-38), introduceert Mansart een niet-academische, barokke visie op het heersende classicisme.

(Parallellen : Poussin, schilderkunst ; Corneille, literatuur ; Descartes, filosofie). In een "klassieke" vormentaal, en een consequent symmetrische opzet, zowel qua exterieur (cfr. ook de symmetrisch, specifieke "mansarde"-dakvorm), als qua interieur (cfr. relatie voor- en achtergevel, enfilades). Ook qua planopzet verwijst "Oostende-Kaai" naar het axiaal opgebouwde Mansart-plan :

- a. de centrale stationshall met straatgevel, en een symmetrische linkerhall (koepel verdwenen W.O. II) ;
bij M. : aan straatzijde : "Cour d'honneur", met "binnenkoer".
- b. U-vormige dienstafdeling, met beide (vooruitstekende) torens op kop.
bij M. : U-vormige "huishoudelijke afdeling" en stallen.
- c. afzonderlijke linkervleugel (hotel)
bij M. : "corps de logis", de eigenlijke woonafdeling ; evenwel in dezelfde infilade, en niet afzonderlijk.

de "klassieke" vormentaal van het Oostendse station is evenwel "eclectisch" behandeld (met zelfs Jugendstil-motieven op de gietijzeren boogspanten), en introduceerde bovendien de "nieuwe" skelet-structuur in gietijzer (boogspanten, liggers en steunen), met hout- en glasopvulling (de centrale vitrail is gerestaureerd na W.O. II).

"Oostende-Kaai" is verder gebouwd met de natuurstenen : arduin (blauwe hardsteen van Soignies), graniet (rode Schotse granietsteen), kalksteen (witsteen van Duville) en ... ambachtelijke kennis.

Drie jaar later voltooid (ingehuldigd 1.8.1913), was "Oostende Kaai" meteen de laatste veropenbaring van de Oostendse Belle Epoque-glorie.

- B. Het Oostends station verkreeg haar huidige "STADSPOORT"-status, na de afschaffing van het reizigersverkeer in "d'Oede Stoache" op het Van der Sweepplein, anno 1945. Door deze "stationsverschuiving" (hier NIET letterlijk te verstaan aub) centraliserde "Oostende-Kaai" alle reizigersverkeer per boot en spoor. Dit had heel wat tot gevolg.
- omwille van haar stads-strategische ligging, werd het centraliserende station automatisch gepromoveerd tot een ware STADSPOORT. De hall van Oostende. Een stedenbouwkundige functie, die het station ook architecturaal aankon, en zelfs gestalte geven ; koepel boven in- en uitgang, leesbaar geflankeerd door beide torens voor privé gebruik, links : "Hotel Terminus Maritime", rechts : op gelijkvloers salon Koning Albert (cfr. zijdeur binnen, met initiaal "A" in ornament), en boven : woongedeelte stationschef.
 - zoals de Kapellestraat een verbindingsfunctie had tussen "d'Oede Stoache" en Wapenplein/Zeedijk, zo verkreeg de Visserskaai haar huidige PROMENADE-functie tussen (zee)-station en zeedijk. In dat licht kon de Visserskaai de verlenging worden van de bestaande zeedijk promenade (van Klein Strand tot Wellington Hippodroom). Het geheel tenslotte een Oostendse promenade van station tot hippodroom.
 - een centraliserend station, kon Oostende een nieuw "uitgangspunt" geven (Dit is een stedenbouwkundige conclusie en geenszins een afbraakverantwoording van "d'Oede Stoache" (1955). Het station kon bovendien de stimulans worden van oostelijk Oostende, dat met Visserskaai en Visserskwartier in de jongste geschiedenis op het achterplan was geraakt.

De relatie station-Visserskaai (&-kwartier)-Zeedijk-centrum, mag als de stedenbouwkundige ruggegraat van Oostende gelden.

De eventuele "verschuiving" van het Oostends station, kan alvast dit in het gedrang brengen.

- C. Dat "Oostende-Kaai" verder onvoorwaardelijk deel uitmaakt van de Oostendse identiteit, bleek e v i d e n t. Tot december '76 (ondertussen verzonden project Handelskamer). Tot december '77 (project N.M.B.S.-R.M.T.). Het Oostends station heet te klein. Boze tongen beweren te oud. Naar "oud" wordt in elke "moderniserende" stad vragend gekeken. En hierbij komt de vraag : "WAAROM WEL", vóór "WAAROM NIET". "Oud" is vogelvrij verklaard. Het zij zo. Het nieuwe : overvloedig, en gelijkvormig. Het oude : zeldzaam, en gedifferentieerd. Het eerste is internationaal, van het tweede bestaan ook Oostendse exemplaren : van "neo's" via "eclectisme" tot "jugenstil". Kortom "Belle Epoque". "Zeldzaamheid bezorgde het meteen een meerwaarde (hoe minder, hoe waardevoller). "Differentiatie" verschaftte een betekenis (identiteit-herkenbaarheid-vertrouwdheid).

In dit kamp wordt naar "Oostende-Kaai" verwezen met "ONS" station. Het station schenden, is Oostende schenden. Zolang "nieuw" Oostende geen "betekenis" geeft, zal "oud" (Oostende) ze k u n n e n geven ; en "oud" afbreken synoniem blijven van Oostende afbreken. Een ondankbaar resultaat voor veel inspanning.

Oud OF nieuw ?

J. Bellaert

Architect